הגמרא מביאה מעשה שממנו משמע שהלכה כרב הונא. מספרת הגמרא: רוּנְיָא [–שם אדם], אַקְפֵּיהּ – הקיפו רַבִּינָא מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו, וגדר רבינא בין שדותיו לשדה רוניא. אָמַר לֵיהּ רבינא לרוניא, הַב לִי בַּמָּה דְּגַדְּרִי – תן לי מחצית מההוצאות שהיו לי בבניית גדר זו. לָא יָהֵיב לֵיהּ – לא נתן לו רוניא את הממון שתבעו. אמר לו רבינא, הַב לִי לכל הפחות מחצית מדמי הגדר לְפִי דמי קָנִים בְּזוֹל, וגם סכום זה לָא יָהֵיב לֵיהּ רוניא. אמר לו רבינא, הַב לִי לכל הפחות אֲנַר נְטִירוּתָא – שכר השומר, שאתה נהנה מגדרותי בכך שאינך צריך לשכור שומר, וגם זה לָא יָהֵיב לֵיהּ.

יוֹמָא חַד, חֲוָה קָא גָּדַר דִּיקְלֵי – יום אחד היה רוניא לוקט תמרים מדקליו. ראהו רבינא, וְאָמַר לֵיהּ לַאֲרִיסֵיהּ – לאריסו [של רבינא], זִיל שְׁקוֹל מִנֵּיהּ קִיפּוּרָא דַּאֲחֵינֵי – לך טול משדהו אשכול תמרים, בפניו. אָזַל לְאַתּוֹיֵי – הלך האריס להביא את האשכול, וכשראהו רוניא רָמָא בֵּיהּ קָלָא – הרים עליו קולו בגערה, שלא יטול את התמרים. אָמַר לֵיהּ רבינא לרוניא, עתה, בגערה זו, גָּלֵית דַּעְתָּךְ דְּמֵינַח נִיחָא לָךְ – גילית את דעתך שדקליך חביבים עליך ורצונך שהם יהיו שמורים, ואף אם תאמר שאינך חושש מגנבים, מכל מקום לָא יָהֲבָא בעיניך כניסת אריסי לשדך אֶלָּא ככניסת עֵיזָא בְּעַלְמָא – עיזים בלבד, שיכולים להכנס ולאכול את תמריך, וכיון שהם חביבים עליך, מִי לָא בָּעֵי נְטִירוּתָא – וכי אינך צריך לשומרם, והרי פשוט שרצונך שישתמרו, וכיון שנהנית במה שגדרתי את שדך עליך לשלם לי. אָמַר לֵיהּ רוניא, מֵעֵיזָא בְּעַלְמָא איני חושש, וכי לַאו לְאַכְלוּיֵי בָּעֲיָא – האם לא מספיק לגעור בה כדי לגרשה, ואיני צריך גדר. אָמַר לֵיהּ רבינא, וְלָא נַבְרָא בָּעֵית דְּמֵיכְלֵי לָהּ – וכי אינך צריך לשכור אדם שיגער בעיזים, ואם כן אתה נהנה מגדרי שאינך צריך לשכורו, ותן לי לפחות שכר שמירה.

אָתָא – בא רבינא לדין לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אָמַר לֵיהּ רבא לרוניא, זִיל פַּיְּיסֵיהּ בְּמַאי דְּאִפַּיְּיס – לך פייס את רבינא במה שכבר נתפייס ליטול ממך, כלומר שכר שמירה בלבד, וְאִי לָא תפייסו בכך, דָּאִינְנָא לָךְ דִּינָא – אדון את דינך כְּרַב הוּנָא אֲלִיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי, שמחייב את הניקח כשווי הגדר שגדרו המקיף. ומבואר מדברי רבא שהלכה כרב הונא, ולכן היה רוניא חייב לשלם לרבינא כפי מה שגדר, אם לא היה רבינא מתפייס בפחות מכך.

הגמרא מביאה מעשה נוסף על רבינא ורוניא, בענין אחר. ונקדים, שכאשר אדם בא למכור את שדהו, ורוצה לקנותה אדם שיש לו שדה אחרת הסמוכה לשדה הנמכר [המכונה 'בר מצרא', בן גבול], יש לקונה זה עדיפות על פני כל קונה אחר, כיון שיש לו רווח בכך שיהיו שדותיו סמוכות ויוכל לעבוד בהם ולשומרם יחד. ואף באופן שאדם אחר כבר קנה שדה זו, יש לבר המצרא זכות לסלקו, כלומר להכריחו למכור לו את השדה שקנה, ודין זה נלמד מהפסוק (דברים ו יח) 'וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב'.

רוּנְיָא, זָבַן אַרְעָא אַמֵּיצְרָא דְּרַבִּינָא – קנה שדה שהיתה במיצר של רבינא, על גבול שדהו, סָבַר רַבִּינָא לְסַלּוֹקֵי – רצה רבינא לסלקו, ולהכריחו למכור לו שדה זו, מִשּׁוּם דִּינָא דְּ'בַר מֻצְרָא', שמחמתו רבינא קודם לכל אדם בקניית שדה זו. אָמַר לֵיהּ רַב סַפְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב יֶיבָא לְרַבִּינָא, אָמְרִי אִינְשֵׁי – פתגם זה שגור בפי האנשים, 'אַרְבָּעָה לְצַלָּא' – הרצען שמוכר מנעלים משלם ארבעה זוזים על העור עצמו, ו'אַרְבָּעָה לְצַלָּא' – ועוד ארבעה זוזים הוא נותן לשכר מעבדי העור, ומוכרן בשוק, ונמצא שרווחיו מועטים, ורוניא הוא רצען עני, ועד שאתה רוצה להכריחו למכור לך את השדה מדין 'ועשית הישר והטוב', עשה אתה את הישר והטוב, ואל תסלק עני זה מהשדה שנצרכת לו לפרנסת ביתו.

משנה

המשנה דנה בחצר של שני בני אדם שחלקוה בכותל, ונפל הכותל: פּוֹתֵל חָצֵר שנבנה בין השותפים כדי למנוע היזק ראיה, שֶׁנָּפַל, ואחד מהם רוצה לבנותו ושותפו מסרב, מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִבְנוֹתוֹ, עַד גובה אַרְבַּע אַמּוֹת, שבגובה זה די למנוע היזק ראיה. ואם אחר שנבנה הכותל בגובה ארבע אמות טוען האחד שהוא בנאו לבדו ותובע מחבירו חצי מהוצאותיו, והלה טוען שכבר שילם לו, הנתבע בְּחֶזְקַת שֶׁנָּתַן את חלקו, כיון שדבר ידוע הוא ששני השותפים חייבים בבניית הכותל, ובודאי פרעו, שאם לא כן היה הלה תובעו בבית דין, ולא היה בונה לבדו, עַד שֶׁיָּבִיא התובע רְאָיָה שֶׁלֹּא נָתַן לו הלה את חלקו.

אם רצה אחד מהם להגביה את הכותל מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וּלְמַעְלָן, אף אם הכותל שנפל היה גבוה יותר מארבע אמות, אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ – את חבירו לסייע בבנין. אך אם לאחר שאחד השותפים הגביהו לבדו יותר מארבע אמות, בא שותפו וְסָמַךְ לוֹ – לכותל זה כּוֹתֶל אֶחָד כנגדו, כדי לתת תקרה על שניהם יחד, אַף עַל פִּי שֶׁעדיין לֹא נָתַן עָלָיו אֶת הַתִּקְרָה, מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל, וחייב לפרוע לחבירו חצי מהוצאות כל בניית הכותל, כיון שגילה דעתו שנוח לו בהגבהה זו. ובאופן כזה, אם תובעו בעל הכותל שישלם והוא טוען שכבר פרעו, הרי הוא בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן את חלקו, וחייב לשלם עתה, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה – עדים שיעידו שֶׁנָּתַן, כיון שדין זה שמגלגלים עליו את הכל אינו ידוע לכל אדם, וחזקתו היא שאינו נותן לפני שיחייבוהו בית דין.

גמרא

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בנאמנות האדם לומר שפרע את חובו קודם זמן הפרעון, ודנה אם יש לכך ראיה ממשנתינו: אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מלוה הַקּוֹבֵעַ זְמַן פרעון לַחֲבֵירוֹ – ללוה, וּלְאַחַר זמן אָמַר לוֹ הלוה פָּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנִּי – קודם שהגיע זמן הפרעון, אֵינוֹ נֶאֱמָן, לפי שאין אדם עשוי לפרוע את חובו לפני זמן הפרעון, ומסיים רישׁ לקיש, וּלְוַאי שֶׁיְּפָרֵעַ הלוה את החוב בְּזְמַנּוֹ, שהרי גם כשמגיע זמן הפרעון יש שאינם משלמים את חובם.

ואילו אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ – אמרו שניהם, עָבִיד אינשׁ דְּפָרַע בְּגוֹ זְמָנֵיהּ – אדם עשוי לפרוע את חובו בתוך זמנו, והטעם, זְמָנִין דְּמִתְרְמוּ לֵיהּ זוּזֵי – כיון שלפעמים מזדמנים ללוה מעות בתוך הזמן, וְאָמַר, אֵיזִיל אֵיפְרְעֵיהּ – אלך ואפרענו כעת,

---

אגרות קודש

ב"ה, י"ד טבת, תשכ"ב
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה יצחק צבי שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו ממוצש"ק עם המצורף אליו, ר"פ מהפעולות בשבועות שעברו.

המשך בעמוד רלג

כִּי הֵיכִי דְּלָא לִיטְרְדָן – כדי שלא יטרידני המלוה ויתבעני כשיגיע זמן הפרעון, ולכן הוא נאמן לומר שפרע בתוך הזמן.

מקשה הגמרא על ריש לקיש: תְּנַן במשנתינו, שאם אחד השותפים בנה את הכותל, והוא תובע עתה מחבירו שישלם לו את חלקו, והלה טוען שפרעו, עד גובה ארבע אמות הרי הוא בְּחֶזְקַת שֶׁנִּתַּן, ופטור מלשלם, עַד שֶׁיָּבִיא התובע רְאָיָה שֶׁלֹּא נָתַן. ויש לברר הֵיכִי דָּמֵי, אִילֵימָא באופן דְּאָמַר לֵיהּ הנתבע 'פְּרַעְתִּיךָ בְּזַמַּנַי' – כשסיימת לבנות את הכותל בגובה ארבע אמות, אם כן פְּשִׁיטָא שהנתבע בְּחֶזְקַת שֶׁנִּתַּן, וכמו כל אדם התובע את חבירו ממון שמבואר במשנה בשבועות (לח:) שנאמן הנתבע לומר שאינו חייב, ומה חידשה משנתינו. אֶלָּא לַאו – האם לא מדובר במשנה באופן דְּאָמַר לֵיהּ הנתבע 'פְּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנַּי' – קודם שנסתיימה בניית הכותל בגובה ארבע אמות, וחידשה המשנה שאף בזה נאמן הנתבע שפרע, אַלְמָא – מוכח מהמשנה דְּעָבִיד אִינִישׁ דְּפָרֵעַ בְּתוֹךְ זְמָנֵיהּ, וקשה על ריש לקיש האומר שאין אדם נאמן לומר שפרע בתוך הזמן.

מתרצת הגמרא: שַׁאנִי הָכָא – שונה הדין כאן, לגבי כותל, דְּכָל שָׁפָּא וְשָׁפָא זְמָנֵיהּ הוּא – כל שורת אבנים שהשותף מסיים לבנות, זהו זמן פרעונה, ואינו צריך להמתין לסיום כל הכותל כדי לתבוע את דמיו, ולכן נאמן השותף לטעון שפרעו אף קודם שהסתיימה בניית הכותל, אך במקום שעדיין לא הגיע זמן הפרעון, וכגון בהלוואה, יתכן שאין הלוה נאמן לומר שפרעו, וכדברי ריש לקיש.

הגמרא מקשה ממשנתינו על אביי ורבא: תָּא שְׁמַע, שנינו במשנתינו ששותף שהגביה את הכותל יותר מארבע אמות, אין חבירו חייב להשתתף בחלק זה, אך אם סמך הלה כותל אחר כנגדו, חייב לשלם, ואם הנתבע טוען שפרע והתובע מכחישו, הרי הנתבע בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן, וחייב לשלם, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁנִּתַּן. ויש לברר, הֵיכִי דָּמֵי, אִילֵימָא באופן דְּאָמַר לֵיהּ הנתבע 'פְּרַעְתִּיךָ בְּזַמַּנַי' – כשסיימתי לבנות את כותלי שכנגד כותלך, שאז התברר לי כמה עלי לשלם לך, אם כן קשה אַמַּאי לֹא – מדוע אינו נאמן שפרע, והרי סתם אדם נאמן לומר שאינו חייב לחבירו כלום. אֶלָּא לַאו – האם לא מדובר במשנה באופן דְּאָמַר לֵיהּ הנתבע 'פְּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנַּי', קודם שסיימתי לבנות את כותלי, שאינו נאמן, אַלְמָא – מוכח מכאן דְּלֹא עָבִיד אִינִישׁ דְּפָרֵעַ בְּגוֹ זְמָנֵיהּ, ושלא כדברי אביי ורבא.

מתרצת הגמרא: שַׁאנִי הָכָא – שונה דין כותל הגבוה מארבע אמות, שבו אין אדם נאמן לטעון שפרע אפילו בזמנו, כשהסתיימה בניית הכותל, משום דְּחִיּוּב זה אינו ידוע לכל, וְאָמַר אותו שותף בליבו, אף שסמכתי כותל כנגד הכותל שבנה שותפי, הרי עדיין לא השתמשתי בכותל שלו, וּמִי יֵימַר דְּמָחֲיֵיכוּ לִי רַבָּנַן – מנין שאתחייב בדין לשלם לו עבור החלק היתר על ארבע אמות, ולכן אינו עשוי לפרוע חלק זה עד שיחייבוהו בית דין, וממילא גם אינו נאמן לטעון שפרע.

הגמרא מבררת את ההלכה במחלוקת זו. אומרת הגמרא: רַב פָּפָּא, וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, עֲבֵדִי – פסקו למעשה כְּאַבָּיֵי וְרָבָא, שאדם עשוי לפרוע בתוך זמנו, אך מַר בַּר רַב אַשִׁי עֲבַד – פסק למעשה כְּשיטת רֵישׁ לָקִישׁ, שאין אדם עשוי לפרוע בתוך זמנו, ואינו נאמן לטעון כן.

פוסקת הגמרא: וְהִלְכְתָא כְּרֵישׁ לָקִישׁ, שאין אדם נאמן לטעון שפרע תוך זמנו. ומוסיפה הגמרא: וַאֲפִילּוּ מַיְתֵי – ואפילו באופן שמת הלוה, שבסתם חוב בעל פה [שמת אביהם אחר שעבר זמנו] אין היתומים חייבים לשלם, כיון שאנו טוענים להם כל טענה שהיה אביהם יכול לטעון, ואביהם היה נאמן לטעון שפרע, מכל מקום אם מת הלוה בתוך הזמן גובה המלוה את החוב מיורשיו, ואין חוששים כלל שמא פרע הלוה בתוך זמנו. מוסיפה הגמרא: וְאַף עַל גַּב דְּאָמַר מַר – שאמרו חכמים, שהָבָא לְיִפָּרַע מִנְּכְסֵי יְתוֹמִים, מחמת חוב שהיה אביהם חייב לו, וכגון שיש לו שטר, שאז הוא יכול לגבות את חובו מהיתומים, לֹא יְפָרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה שלא פרע לו המת, מכל מקום אם מת הנתבע קודם זמן הפרעון, גובה המלוה מיורשיו ללא שבועה, שכן חֲזָקָה לֹא עָבִיד אִינִישׁ דְּפָרֵעַ בְּגוֹ זְמָנֵיהּ – חזקה שאין אדם עשוי לפרוע תוך זמנו, ובודאי לא פרע לו הלוה.

הגמרא מבררת האם באופן שיש ללוה 'מיגו' המוכיח שטענתו אמיתית, הוא נאמן לומר שפרע בתוך הזמן: אִיבַּעְיָא לְהוּ, תְּבָעוֹ המלוה ללוה לְאַחַר זְמַן הפרעון, וְאָמַר לוֹ הלוה, 'פְּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנַּי', מַהוּ, האם אף בזה תהיה ההלכה שאינו נאמן, כיון שיש חזקה שאין אדם פורע בתוך הזמן, או שיש להאמינו בטענתו, כיון שיש לו 'מיגו' המוכיח שדבריו אמיתיים, שהרי אם הוא אכן משקר, היה יכול לומר שקר עדיף ולטעון שפרע לאחר זמנו, ובזה בודאי היה נאמן, ואם כן יש לו הוכחה שהאמת כדבריו, שפרע בתוך הזמן.

מבארת הגמרא את צדדי הספק: מִי אֲמְרִינַן – האם אנו אומרים שגם בְּמָקוֹם חֲזָקָה [שאין אדם פורע בתוך זמנו], אֲמְרִינַן 'מַה לִי לְשַׁקֵּר' – 'מיגו', המוכיח שטענתו אמיתית,

---

המשך מעמוד רל

ולפלא הקיצור נמרץ בהנ"ל שאמרו להאריך ולפרט דוקא, וכן ההפסק ממכתב אחד לחבירו, ובפרט שכנראה הרי זה מורה גם הפסק בפעולות, וד"ל.

וכיון שאמרו חז"ל אין צועקין על העבר, יהי רצון שיפעול הכתוב לעיל - בנוגע להבא אבל לעתיד הקרוב ולא לאחר זמן, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט שכהכרח השעה הוא, אשר רבים הצמאים לדבר ה', אף שחלק לע"ע אין יודעים למה הם צמאים.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

מ. שניאורסאהן

נ. ב. לשאלתו אודות לימוד חסידות לפני נשי ובנות ישראל תי' - יעוין הלכות ת"ת לרבנו הזקן סוף פרק א' המצות שהנשים חייבות בהן, ופשיטא שבזה נכללו שש המצות ליחדו וכו' - כפי שנמנו בהקדמת ספר החינוך, והרי קיומם **דורש** ידיעה בכל אותם הענינים שהם תוכן תורת החסידות, וק"ל.